

עבודת דוקטור

שקט מצלמים! השפעות של אינטראקציות בין השחקנים במסגרת תהליך יצירת

אורית קוץ

בהנחיית פרופ' דניאל פרידמן, המכון הבינתחומי לאנתרופולוגיה של ההווה, בית
הספר ללימודים גבוהים של מדעי החברה, פריז, 2019

העבודה עוסקת במחקר ההתרחשות של צילומי סרט קולנוע בדיוני באורך מלא מנקודת המבט של האינטראקציות שבין משתתפיו בהקשר המיוחד של הקולנוע הישראלי. התזה נכתבה בהמשך לעבודותיהם של הסוציולוגים מאסכולת האינטראקציוניזם במובנה הרחב, כמו הווארד ס' בקר או ארווינג גופמן. היא מתבססת על עבודת שדה שנמשכה חודשים רבים מעמדת תצפית משתתפת על סט צילומים של סרט ישראלי באורך מלא בן זמננו שצולם ברובו בירושלים – פלאות של הבמאי אבי נשר – וכשלושים ראיונות המאירים באופן תקדימי את דרך עשיית הסרטים במדינה. הצילומים הם פעולה קולקטיבית אינטנסיבית שבה סוכנים שונים פועלים באינטראקציה בתהליך היצירה. הסט הוא אפוא מרכז של אינטראקציות חברתיות עשירות ומיוחדות שניתוחן מאפשר לחשוף את השפעתן על ייצורו של הסרט. התזה מראה גם את ייחודם של צילומי סרט באורך מלא בירושלים, שבה הדת וההקשר הגיאופוליטי מתערבים בארגון המקודד של הסט. העבודה נחלקת לשישה פרקים. בפרק הראשון מוצעת סקירת ספרות מדעית והמתודולוגיה שאומצה חזרה אל הולדתו של הסרט, דרכו של הבמאי וכיצד הגיעה המחברת לחקור את צילומי הסרט. בפרק השני מצוינת השפעתה ההולכת וגוברת של הדת בקולנוע הישראלי – שהיא אחד התכנים המרכזיים של הסרט שבו אנו עוסקים. מנותחים בו מקורותיה והאופן שבו התמטיקה של האמונה מזינה את ייצורו של הסרט ומשפיעה עליו. הפרק השלישי מנתח את היחסים בין היצירתיות לארגון על סט הצילומים, תוך כדי חזרה על התמטיקה של היצירתיות ומה היא מייצגת לצוות, ובראש ובראשונה לבמאי. לאחר מכן נבחנות הרוטינות הארגוניות והצורה שבה הן מתאמות את הצילומים; כן מנותחות חשיבות הקונוונציות ומעמדו של הבמאי. הפרק הרביעי עוסק באינטראקציות ובתפקידים על הסט, ובקיומה של אימפרוביזציה או של יצירה קולקטיבית בהקבלה,

בין היתר, למטאפורה של הג'אז. נבחנים גם העבודה הקולקטיבית בצילומים, מעמד הבמאי וההיררכיות השונות על הסט. נחקרת גם השפעת איכות האינטראקציות הקיימות ומעורבותם של המשתתפים השונים בצילומים. אני מנתחת את הקריירות, את התפקידים ואת המסלולים של כמה ממשתתפי הסרט. בפרק החמישי אני בוחנת את הצילומים כעולם חברתי אוטונומי ואת הקשר לקונטקסט החיצוני, תוך כדי אימוץ המושגים "מסגור הניסיון" ו"המוסד הטוטלי" של גופמן. כן מוצגת השאלה אם הצילומים בישראל ייחודיים. הפרק השישי עוסק במושג האוטנטיות של משתתפי הסרט והשפעתו על הצילומים, במיוחד בבחירתו של הבמאי: לצלם בירושלים, בתפאורה טבעית ולגייס ניצבים מקומיים.

LIGHTS, CAMERA, ACTION! THE IMPACT OF ACTORS' INTERACTIONS IN THE FRAMEWORK OF A CREATIVE PROCESS

AURITE KOUTS

Supervisor: Prof. Daniel Friedmann, Institut interdisciplinaire d'anthropologie du contemporain, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris, 2019

This dissertation studies the nuts and bolts of the making of a feature film through the interactions of the people working on the set in the particular context of Israeli cinema. My thesis is based on the works of sociologists of the broader interactionist school of thought, such as Howard Becker and Erving Goffman. It derives from several months of fieldwork as a participant observer on the set of a contemporary Israeli feature film shot mostly in Jerusalem, as well as thirty interviews that offer an unprecedented look at the way movies are made in the country. Principal photography is the stage of intense collective action during which various agents interact collectively in a creative process. Thus, the film set is the center of rich and particular social interactions. By analyzing these interactions, one can uncover their influence on the making of the film. The thesis also demonstrates the peculiarities of making a movie in the city of Jerusalem where religion and the geopolitical context affect the codified organization of the film set.

עבודת תזה לתואר שני

עיתונאים בעל כורחם: ניתוח השיח האקדמי והעיתונאי סביב תוכניות סאטירה פוליטית

סופיה חייטין

בהנחיית ד"ר ארן ליביו, החוג לתקשורת, אוניברסיטת חיפה, 2019

בשנים האחרונות התעורר עניין רב בתוכניות סאטירה פוליטית בכלל ובקשר שבין ובין עבודה עיתונאית חדשותית בפרט. נקודת המוצא למחקר הייתה המשגת התופעה כ"התפרצות שיחנית" (מישל פוקו), דהיינו עיסוק מוגבר באותו נושא בזירות שונות בנקודת זמן מסוימת, המבטא לרוב תמורות חברתיות ותרבותיות רחבות, כמו גם מאבקי כוח. העבודה מציעה בחינה של השיח על סאטירה לנוכח המשבר המתמשך בעיתונות הממוסדת, כמו גם לאור טשטוש הגבולות הגובר בין ז'נרים תקשורתיים, השחיקה של היררכיות מסורתיות ואובדן האמון המתמשך במוסדות. המחקר מבקש להצטרף למסורת מחקרית שבבסיסה עומדת הטענה ששיח קשור באידיאולוגיות, בהנחות יסוד, בצפיפות נורמטיביות ובמשא ומתן עליהן (זיגמונט באומן, מלני שרטור). מתוך כך ביקשתי להבין את האופנים שהמשא ומתן על המשמעויות של עיתונות חדשותית, דמוקרטיה ועל דרכי הפיקוח עליה משקף ומבנה מתחים עכשוויים בסוגיות שנוגעות לקשר שבין הומור לשיח פוליטי, לידע ולסמכות לדבר עליו, ולאמון במוסדות בכלל ובתקשורת בפרט.

באמצעות שימוש בכלים השאובים ממסורות שונות של ניתוח שיח ביקורתי (מישל פוקו, נורמן פיירקלאף), המחקר בחן דגימה אסטרטגית של טקסטים משתי זירות: (1) הזירה האקדמית-מחקרית; (2) הזירה העיתונאית-מקצועית. הממצאים חושפים כי דיבור על סאטירה משמעו פעמים רבות דיבור על כל דבר פרט לסאטירה. בעוד תוכניות סאטירה פוליטית הן נקודות המוצא לשיח, בחינת השיח בפועל מגלה עיסוק נרחב בסוגיות כבדות משקל שהיקפן חורג מהנושא עצמו, ובהן טענות על היעלמותה של הספירה הציבורית, ביקורת על תפקודה של התקשורת בדמוקרטיה ועוד. ממצא עיקרי נוסף מצביע על כך שההתרחקות מהעיסוק בתוכניות סאטירה מתנקזת לרוב לשיח פנים-דיסציפלינרי ומטא-דיסציפלינרי הן בזירה האקדמית הן בזירה העיתונאית, שעיקרו דיון בשאלות יסוד של קהילת השיח, כגון "מיהו אקדמאי טוב" ו"מיהו עיתונאי טוב", תוך כדי שימוש באסטרטגיות מגוונות של עבודת גבול (תומס גירדין).

ממצאי המחקר מצביעים על כך שגם אם נוקטים הדוברים לכאורה רטוריקה שעניינה חדשנות, פרודוקטיביות ופריחה, בחינה מדוקדקת יותר של השיח מראה כי הוא מאולף ומבוית תוך כדי התקדמותו באמצעות שני מנגנונים עיקריים: פרשנות והפניית המבט

פנימה. לפי מנגנון הפרשנות, התרחבות הפרשנויות על טקסט מסוים אינה מייצרת ידע חדש, אלא משעתקת שוב ושוב את הידע הקיים (מישל פוקו). בשיח על סאטירה, מה שמציגים הדוברים כחדשני ומקורי מתגלה בדרך כלל במבט מקרוב כחזרה אל הסוגיות המעסיקות את קהילת השיח הרלוונטית זה שנים ארוכות. לפי מנגנון הפניית המבט פנימה, שאותו אני מבקשת להוסיף למנגנוני הפיקוח שמציע פוקו, הסטת הדיון לעיסוק בסוגיות פנים-דיסציפלינריות מונעת את אפשרות התפרצותו של שיח רדיקלי באמת על ה"דבר עצמו" – כלומר על הסאטירה הפוליטית והפוטנציאל הטמון בה לקריאת תיגר על הסטטוס קוו החברתי – ומנתבת את השיח בחזרה אל עבר קרקע בטוחה ומוכרת.